Kretslopp och vatten

Göteborgs Stad

Förebygg avfall i flerbostadshus

Vägledning

goteborg.se/forebyggavfall

Innehåll

Nu minskar vi avfallet i flerbostadshus 3
Det bästa avfallet är det som aldrig uppstår 4
Därför ska vi förebygga avfall 5
Fler vinster med mindre avfall 6
Låt fastighetsägare i Göteborg visa vägen 7
Vad slänger vi? 8
Åtgärder som minskar avfallet från flerbostadshus 10
- Minska pappersavfallet 11
- Underlätta att låna, dela och reparera 13
- Skapa bytesmöjligheter i fastigheten 16
- Samla in till återanvändning 19
- Visa hur mycket som slängs 21
- Tipsa hur boende kan minska avfallet 23
- Fler åtgärder som ger resultat 25

Fastighetsägarnas tips för att lyckas 26
Checklista: Åtgärder som minskar avfall i flerbostadshus 27
Källor 28

Kretslopp och vatten, Göteborgs Stad 2021

Förebygg avfall i flerbostadshus är framtagen av förvaltningen Kretslopp och vatten i Göteborgs Stad. Vägledningen bygger på ett pilotarbete som genomförts tillsammans med fyra fastighetsägare i Göteborg och materialet *30 sätt att minska ditt avfall* (goteborg.se/minskadittavfall) med tips på hur privatpersoner kan minska sitt avfall.

För information om att förebygga avfall i andra verksamheter se goteborg.se/forebyggavfall.

Konsult: Ramböll Sverige AB

Foton: Lo Birgersson, Amanda Österlin La Mont, Frida Gustavsson, Johanna Montell, Johannes Löfgren, Sandra Alm

Grafisk form och layout: Visuell kommunikation Göteborgs Stad

Nu minskar vi avfallet i flerbostadshus

När avfallet minskar, minskar också påverkan på klimat och miljö. Fastighetsägarens avfallskostnader och hushållens inköpskostnader minskar. Det går åt mindre tid för att hantera avfall och hålla rent i soprum och utemiljöer. Arbetsmiljön för fastighetsskötare och lokalvårdare blir bättre. Det behövs mindre yta för avfallsutrymmen.

”Avfall från hushåll ska minska med 30 procent per invånare till 2030 jämfört med 2019.”

Göteborgsregionen minskar avfallet, Avfallsplan för tretton kommuner till 2030

Det här är en vägledning för dig som jobbar med flerbostadshus. Här får du praktiska tips och goda exempel på vad bostadsbolag och bostadsrättsföreningar kan göra för att förebygga avfall och få mer pengar över till annat. Oavsett om du är ägare, förvaltare, områdeschef, fastighetsskötare, bovärd, miljösamordnare eller jobbar med något annat kan du bidra till att minska avfallet.

Vägledningen är en del av Göteborgs Stads arbete med att minska avfallsmängderna. Drygt 80 procent av invånarna i Göteborg bor i lägenhet. Tillsammans står de för stor del av avfallet i staden och är därför viktiga för att minska avfallsmängderna.

Under 2020 samarbetade förvaltningen Kretslopp och vatten med fyra fastighetsägare i olika områden i Göteborg i ett pilotprojekt för att minska avfallet. Både boende och personal deltog i arbetet med att ta fram och testa åtgärder för att minska de boendes avfall.

Om fler tar efter de fyra fastighetsägarnas goda exempel kan vi åstadkomma viktiga resultat med ganska små insatser. Använd den här vägledningen och gå igenom vilka åtgärder ni kan göra i era fastigheter. Då får ni en bra start på vägen mot mindre avfall.

Lycka till!

”Skulle absolut rekommendera andra fastighetsägare att arbeta med avfallsförebyggande. Avfall är ju ett samhällsproblem. Det är något vi måste jobba med och framförallt som fastighetsägare.

Fastighetsförvaltare

Det bästa avfallet är det som aldrig uppstår

Att förebygga avfall är att minska mängden avfall och avfallets farlighet. Det är något du gör innan en produkt blir avfall. Det förebyggande arbetet handlar alltså inte om källsortering utan om det vi gör vid till exempel inköp, lagring och användning för att förhindra att produkter blir avfall överhuvudtaget. Att återvinna avfall är bra, men det är ännu bättre för miljön och klimatet om vi kan förebygga att avfall uppstår.

Gå uppåt i avfallstrappan

Avfallshierarkin, eller avfallstrappan, är en del av EU:s och Sveriges lagstiftning och säger att avfall i första hand ska förebyggas. I andra hand kommer återanvändning av produkter, i tredje hand återvinning av materialet i avfallet. I fjärde hand ska energin i avfallet återvinnas och i sista hand kommer deponering av avfallet. Ju högre upp i avfallstrappan vi kommer desto mindre påverkas miljön.

Därför ska vi förebygga avfall

1

För miljöns skull

Allt avfall var en gång nya produkter och för att producera dem användes råvaror, energi och kemikalier. Den största miljöpåverkan under en produkts livscykel sker i de allra flesta fallen vid tillverkningen. Ju mindre som slängs desto mindre behov av nya produkter och desto mindre påverkas klimat och miljö. Även om materialet i avfallet kan återvinnas är det bättre för klimatet och miljön att undvika att avfallet överhuvudtaget uppstår.

2

För att få pengar, tid och plats över till annat

När avfallsmängderna minskar sjunker också kostnaderna för avfallshanteringen. Det går åt mindre tid för att ta hand om avfall både för personal och boende. Arbetsmiljön förbättras. Lokalerna kan utnyttjas effektivare när behovet av avfallsutrymmen minskar. Allt detta ger pengar och tid över som istället kan användas till att förbättra verksamheten.

3

För att nå mål och följa lagen

Genom att förebygga avfall följer vi lagstiftningen och bidrar till att uppfylla internationella, nationella och lokala miljömål. Att förebygga avfall ska prioriteras enligt EU:s avfallshierarki. Enligt miljöbalken har alla verksamheter ansvar för att minska mängden avfall.

Det kan vi vinna

Göteborgs Stads mål är att minska avfallet från hushåll med 30 procent per invånare till 2030 jämfört med 2019. Plastavfallet, matsvinnet och elavfallet från hushåll ska minska med vardera 50 procent per invånare till 2030.

För varje kg restavfall som förebyggs minskar klimatpåverkan med 2,3 kg koldioxidekvivalenter (IVL 2019).

Att minska avfallet lönar sig. Ett exempel: Boende i 50 lägenheter fyller sex 370 liters avfallskärl i veckan. Om avfallet minskar med en tredjedel kan två av kärlen avbeställas. Kostnaderna minskar med drygt 10 000 kronor per år eller i genomsnitt drygt 200 kr per lägenhet.

Avfall tar plats. Om två 370 liters avfallskärl tas bort frigörs en dryg kvadratmeter i soprummet.

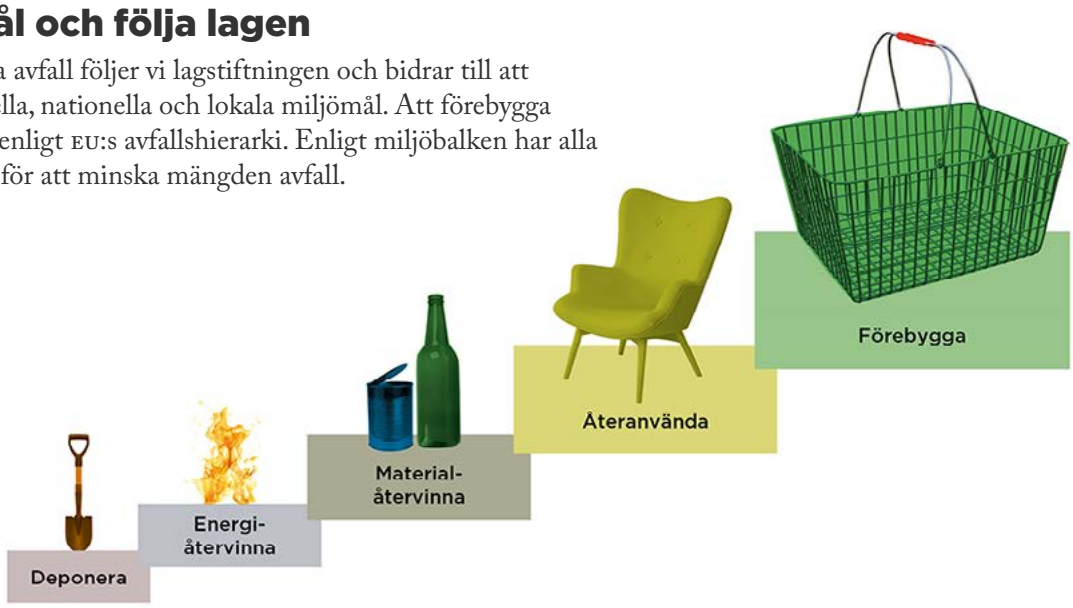

Fler vinster med mindre avfall

Rent och snyggt

När avfallet minskar, minskar också problem med nedskräpning i inne- och utemiljöer.

Gemenskap och trygghet

I flerbostadshus kan åtgärder för att minska avfallet öka gemenskapen. De boende får något gemensamt att prata om och kan mötas i till exempel bytesrum, snickarverkstad, på bytesdag och kring lånepool. Det kan öka den upplevda tryggheten i fastigheten.

Attraktiv hyresvärd

Miljö och sopberg engagerar. Åtgärder fastighetsägaren gör för att förebygga avfall kan bidra till att de boende får en mer positiv bild av företaget.

Fördelarna med att arbeta med avfallsförebyggande i flerbostadshus är att det blir minskat arbete i slutändan, minskat klimatavtryck och mer rent, snyggt och tryggt i områdena.

Kundvärd

Det händer inte så mycket i en trappuppgång. Så det är ju även en social grej här – vi får anledning att prata med varandra.

Hyresgäst

Min fastighetsägare är ett aktivt bostadsbolag som tänker på miljön och det gör att man blir delaktig.

Hyresgäst

Att fastighetsägaren arbetar med att minska avfallet tycker jag är jättebra och visar på deras seriositet i miljöarbetet. Så de är ett föredöme.

Hyresgäst

Låt fastighetsägare i Göteborg visa vägen

2020 och 2021 genomförde fyra fastighetsägare i Göteborg tillsammans med Kretslopp och vatten, Göteborgs Stad, ett pilotprojekt. Syftet var att utveckla och testa åtgärder för att minska avfallet från boende i flerbostadshus. Två av fastighetsägarna är privata och två är kommunala, tre av dem är större fastighetsägare och en lite mindre. Totalt ingick 870 lägenheter i pilotprojektet.

På idémöten med personal från fastighetsbolagen och de boende i områdena diskuterades åtgärder som kunde införas för att minska avfallet. Förslag på åtgärder togs bland annat från Kretslopp och vattens material *30 sätt att minska ditt avfall* som innehåller tips till privatpersoner på hur de kan minska sina avfallsmängder. Läs mer på goteborg.se/minskadittavfall.

Sammanlagt genomförde fastighetsägarna 17 åtgärder mellan februari 2020 och januari 2021. Pilotprojektet sammanföll med coronapandemin vilket gjorde att flera uppsökande åtgärder inte kunde genomföras som tänkt. Detta samt att avfallsmängderna från stadens hushåll minskade som helhet under 2020, gjorde att det inte gick att koppla förändringar av avfallsmängderna i pilothusen till projektet.

Hur fastighetsägarna gick tillväga kan du läsa i *”Så gjorde fastighetsägarna”*-texterna i denna vägledning. Där finns också några exempel från andra fastighetsägare. Samtliga åtgärder som nämns i vägledningen finns samlade i en checklista på sidan 27.

Jag rekommenderar att alla som bor i lägenhet ska minska avfallet och sortera.

Hyresgäst

Jättebra att ni jobbar med den här biten. Avfallet måste ju minska, annars drunknar vi i vår egen skit, helt enkelt.

Hyresgäst

Vad slänger vi?

Den genomsnittlige göteborgaren slängde totalt 378 kg avfall under 2019. En stor del av avfallet är sådant som skulle kunna förebyggas och inte bli avfall alls.

Förpackningsavfall

I Göteborg producerar vi drygt 100 kg förpackningsavfall per person och år. Knappt hälften sorteras ut och drygt hälften hamnar fel i restavfallet. Av det utsorterade förpackningsavfallet utgjorde glasförpackningar drygt hälften av vikten, pappersförpackningar drygt en fjärdedel, plastförpackningar 16 procent och metallförpackningar 3 procent.

Tidningsavfall

2019 uppstod 24 kg tidningsavfall per person. Hälften av det sorterades ut, medan resten slängdes felaktigt i restavfallet. Tidningsavfall består av dags- och veckotidningar, tidskrifter, kataloger, reklamblad, broschyrer, kontorspapper, skriv- och ritpapper och pocketböcker.

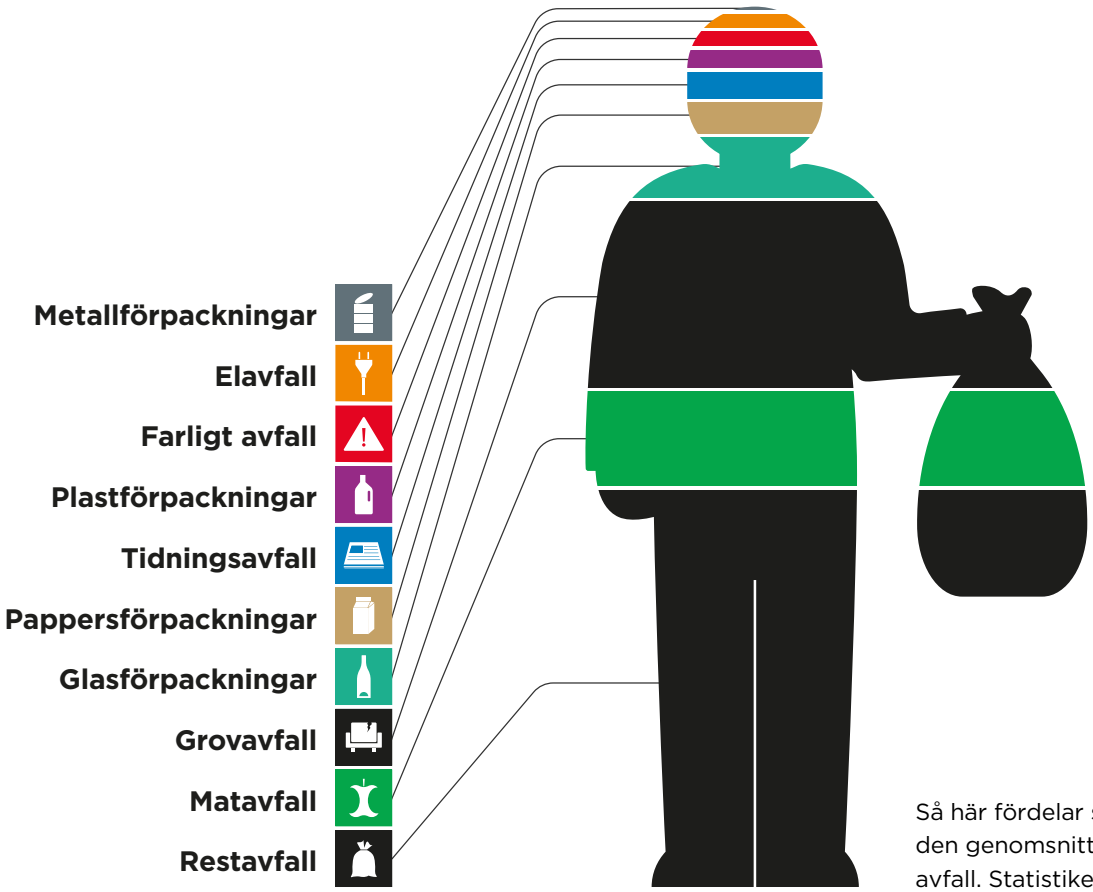

Så här fördelar sig den genomsnittliga göteborgarens avfall. Statistiken gäller 2019.

Matavfall

Matavfallet uppgår till i snitt 88 kg per göteborgare och år. Över hälften slängs felaktigt i restavfallet, resten sorteras ut. Drygt en fjärdedel av maten som slängs är matsvinn, det vill säga onödigt matavfall som skulle kunna undvikas. En stor del av matsvinnet består av frukt och grönsaker, matrester samt bröd.

Grovavfall

Grovavfall är sådant som är för stort eller väger för mycket för att kunna läggas i ett vanligt avfallskärl. Exempel på grovavfall är trasiga möbler, cyklar, stora leksaker och julgranar. Göteborgarna slängde i snitt 84 kg grovavfall. En studie av fyra olika fraktioner av grovavfall fann att 25 procent var sådant som kunde återanvändas (Avfall Sverige 2018).

Elavfall

Göteborgarna slängde 6 kg elektriskt och elektroniskt avfall 2019. Elavfallet består av vitvaror, datorer, mobiler, ljuskällor, batterier och annat som drivs med sladd eller batteri.

Farligt avfall

Göteborgarna slängde 6 kg farligt avfall per person 2019. Det farliga består av kemikalier, färg, lim, syror, baser, läkemedelsrester, termometrar, oljehaltigt avfall med mera. Den största delen består av impregnerat trä.

Restavfall

Restavfall utgör nästan hälften av avfallet från hushåll och är det som är kvar när annat sorterats ut. Det består av blöjor, bindor, hushållspapper, kattsand, trasigt porslin, dammsugarpåsar med mera. En fjärdedel av restavfallet består dock av felsorterat matavfall och över en tredjedel av felsorterade förpackningar och tidningar.

Klimatpåverkan från hushållens avfall

Produkterna som blir avfall har belastat klimat och miljö under hela sin livscykel, från utvinning av råvaror, via tillverkning, transporter, användning till avfallshantering. Den totala klimatpåverkan över en livscykel skiljer sig åt mellan olika typer av avfall. Störst klimatpåverkan per kilo har elavfall, därefter kommer textilavfall. Av göteborgarens avfall per år står restavfallsdelen för den största klimatpåverkan (64 procent), sedan kommer elavfall (17 procent), därefter matavfall och grovavfall (vardera 7 procent).

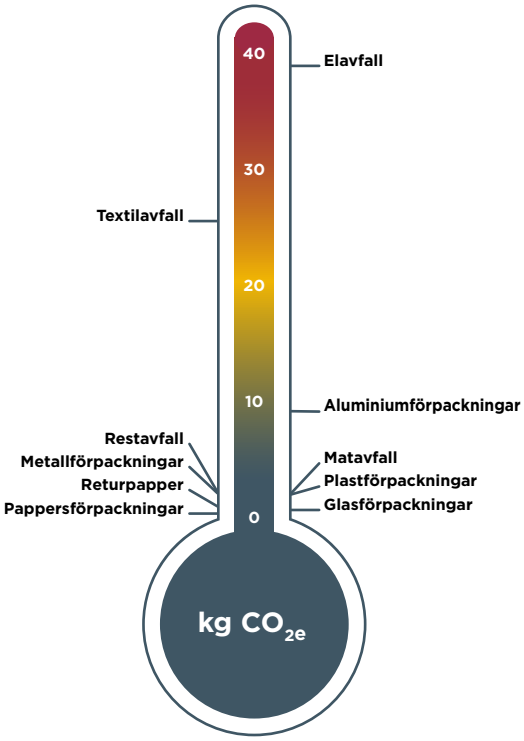

Klimatpåverkan vid utvinning av råvaror, tillverkning och avfallshantering för olika slags avfall. Utsläpp av olika växthusgaser är omräknat till koldioxidekvivalenter per kg avfall. Källa: IVL 2019.

Åtgärder som minskar avfallet från flerbostadshus

På följande sidor finns förslag på åtgärder och inspirerande exempel från fastighetsägare som arbetar med att minska avfallet från de boende.
Ta hjälp av åtgärderna för att förebygga avfall i ert flerbostadshus i alla led, från renoveringar till den dagliga direktreklamen.

Minska pappersavfallet

Dela ut Reklam nej tack-skyltar

Dela ut skyltar med Reklam nej tack till de boende. Informera samtidigt om hur mycket skylten minskar avfallet. Har ni postboxar med utrymmen för skyltar, informera om hur de boende ändrar skylten eller att de kan kontakta er för att göra det.

Sätt upp Reklam nej tack inför inflytt

Upprätta en rutin för att sätta upp skyltar med Reklam nej tack inför att ny hyresgäst ska flytta in. Tala om varför skyltarna sitter uppe och att de boende kan ta ner dem om de vill ha reklam. Informationen kan till exempel inkluderas i den allmänna information som ges till nyinflyttade. Juridiskt har fastighetsägare rätt att sätta upp Reklam nej tack-skyltar när lägenheten står tom, så länge hyresgästen sedan kan ta bort skylten.

Informera om att nixa

För att även slippa få adresserad direktreklam kan ni informera de boende om att de kan registrera sig hos nix-registret (nixa.nixadresserat.se).

Erbjud e-faktura och autogiro

Inför möjlighet till e-faktura och autogiro för hyres- eller avgiftsavin. Informera de boende regelbundet om hur de kan välja detta och därigenom minska avfall och kostnader. Om ni har gratis pappersfaktura, börja ta en avgift för att uppmuntra övergång till e-faktura. Informera om att det finns digitala alternativ för myndighetsutskick och de flesta andra fakturor.

Minska tidningsavfallet

Informera de boende om att det är enkelt att säga upp kundtidningar, medlemstidningar och andra tidskrifter de får men inte läser. Många tror felaktigt att man måste gå ur en förening för att slippa få tidningen. Uppmuntra de boende att dela abonnemang på pappersdagstidning. Det kan göras genom information men också genom hjälp med delningen, till exempel genom att ta upp intresseanmälan och sätta upp schema för delningen. Alternativt kan fastighetsägaren stå för ett antal prenumerationer.

Gör det lätt att låna på bibliotek

Second hand-affärer har ofta svårt att sälja gamla böcker. Istället blir de ett tungt avfall. Underlätta för de boende att låna på bibliotek genom att informera om bokbussens närmsta stopp i närheten av fastigheten. Ni kan också kontakta Bokbussen och be dem att stanna på ett lättillgängligt ställe nära fastigheten.

Det kan vi vinna

Ett hushåll får i genomsnitt 50 kg direktreklam varje år. Genom att sätta upp en skylt med Reklam nej tack undviker de boende att få oadresserad direktreklam och minskar pappersavfallet med 40 kg per hushåll och år.
Reklamblad går att återvinna. Men det är dubbelt så bra för klimatet att inte tillverka dem alls.
En fastighetsägare med 50 lägenheter hjälper de boende att få upp Reklam nej tack-skyltar. Vinster:

- 2 ton mindre pappersavfall
- 7 500 kr i minskade kostnader för avfallshantering
- 0,6 m^2 mer yta i soprummet på grund av att ett kärl kan tas bort
- Fastighetsägaren får dessutom minde jobb med att hålla ordning i soprum och trappuppgångar.

Ett genomsnittligt hushåll som får cirka 10 fakturor i månaden kan spara upp till 3 500 kronor per år genom att byta till e-faktura eller autogiro. Läs mer på goteborg.se/minskadittavfall.

Så gjorde fastighets-ägarna

Fastighetsägare delade ut skyltar – minskade pappersavfallet

En fastighetsägare med 75 lägenheter tog fram och delade ut skyltar med Reklam nej tack till de boende. Tillsammans med skylten fick de boende information om hur mycket avfallet minskar genom att sätta upp skylten.

Utdelningen resulterade i att 32 hyresgäster satte upp skylten. 31 hyresgäster hade redan en skylt. Fastighetsägarens tidningsavfall beräknades minska med 1 280 kg per år.

En fastighetsägare införde rutinen att sätta upp Reklam nej tack-skyltar innan nya hyresgäster flyttade in. Inga hyresgäster klagade på detta.

Trots att samtliga postboxar hade skyltar med Reklam nej tack märkte en av fastighetsägarna att utdelarna dumpade direktreklamen på andra platser i fastigheten. Det blev ett problem för lokalvårdarna och brandsäkerheten. De såg även att reklamen dumpades i naturen i närområdet. Detta anmäldes till Svensk Direktreklam och de butiker som annonserade i reklamen vilket ledde till att problemet upphörde.

Ingen Reklam tack skylten som vi satte upp i början har fått bra resultat. Uppskattad från husvärdar som inte behöver städa lika mycket reklam i trappuppgångar och från hyresgästerna. Enkel och effektiv åtgärd.

Miljökontroller

Underlätta att låna, dela och reparera

Låna ut verktyg med mera

Låna ut saker som används sällan till de boende. Exempel på saker att låna ut: verktyg, extrastolar, extraporslin, extrasäng, stege, symaskin, lastcyklar, säckkärra, trädgårdsredskap, hushållsmaskiner.

Utlåningen kan skötas av boservicekontor. Ett annat sätt är att boende får tillgång till ett låst utrymme där de kan hämta och lämna verktyg själva. Andra alternativ är att låta de boende administrera utlåningen eller en lokal förening, till exempel hyresgästförening.

Utlåning av verktyg kan med fördel kombineras med att upplåta ett utrymme för reparation.

Upplåt plats för delningstjänst

Ett alternativ till att själv administrera utlåning är att upplåta plats för en utlånings- eller uthyrningstjänst. Det finns flera sådana företag på marknaden. Bland annat finns tjänsten delningsskåp för grannskap. Det är ett låst skåp med ett 20-tal prylar för utlåning, bokningsfunktion och underhåll av prylarna. Du som fastighetsägare kan betala en månadsavgift så får alla boende tillgång. Ett annat alternativ är att boende blir medlemmar mot en månatlig avgift.

Underlätta lån mellan boende

Underlätta för de boende att låna ut saker till varandra. Det kan göras genom att tillhandahålla utlåningsmärken som kan sättas upp på brevlådor. Märkena visar vad den boende kan låna ut. Ett alternativ är att sätta upp en fysisk eller digital anslagstavla där de boende kan annonsera vilka saker de lånar ut eller länka till en digital delningstjänst. Du kan också informera de boende om befintliga delningstjänster i form av appar och hemsidor där privatpersoner kan låna prylar av varandra.

Så kan du göra i Göteborg

Smarta Kartan är en digital karta, som visar verksamheter, platser och nätverk som uppmuntrar till tillgång framför ägande. På kartan hittar du cykelkök, bytesgrupper, gratisbutiker, bilpooler och olika digitala plattformar.

På webbplatsen finns bland annat utlåningsmärken att ladda ner: Utlåningsmärken – Smarta Kartan.

Smarta Kartan är ett samarbete mellan föreningen Kollaborativ Ekonomi i Göteborg och Göteborgs Stad.

Så gjorde fastighets-ägarna

Bostadsbolag lånar ut verktyg, redskap och lastcyklar

Ett stort kommunalt bostadsbolag i Göteborg lånar ut verktyg till hyresgästerna. Kvartersvärden på de lokala boservicekontoren sköter utlåningen. De boende kan låna exempelvis slagborr och vanlig borr. I vissa områden lånas också trädgårdsredskap ut, exempelvis manuell gräsklippare och spade, till de hyresgäster som har en uteplats att sköta. I Stockholm, Linköping och Malmö finns flerbostadshus med tillgång till lastcykelpool. Tillgång till bilpool, lastcykelpool och cykelverkstad ingår i hyran hos en fastighetsägare i Västra Hamnen i Malmö.

Ett privat fastighetsbolag i Linköping hyr ut ett antal möblerade studentbostäder, där säng, sängbord, skrivbord med stol och taklampa ingår i hyresavtalet. Detta underlättar för inflyttande studenter och minskar grovavfallet.

Gemensamhetslokal i brf

En stor bostadsrättsförening i Göteborg har ett stort rum med pingis- och biljardbord, vävstolar och en bytesbokhylla. Det finns också en festlokal, bastu och gym. Gemenskapslokalen används varje dag, på eftermiddagarna av de yngre och på kvällen av de äldre. De 3 000 medlemmarna kommer in med porttaggen och öppettiderna är 8–24. Städningen sköts av en städfirma. Föreningen lånar också ut verktyg och trädgårdsredskap.

> **Jag skulle säga att fastighetsägaren behöver ge utrymme att kunna minimera sitt avfall. Erbjuda utlåning, erbjuda andra alternativ än soprum. Soprum minskar inte avfall – det gör allt runtomkring.**
>
> Kundvärd

Ordna ett fixarrum

Erbjud en plats där de boende kan laga och underhålla sina saker. Det kan handla om att laga cyklar och kläder, reparera prylar och tapetsera om möbler. Rummet kan vara obemannat och finnas tillgängligt genom ett bokningssystem eller först till kvarn-regel, alternativt kan du som fastighetsägare samarbeta med en lokal förening eller grupp av boende som ger tillgång till lokalen vid specifika öppettider. Förtydliga att säkerheten är den enskildes ansvar.

I handboken om Fixotek kan du läsa mer om vad som är bra att tänka på när man skapar ett rum för olika typer av reparationer samt tips om verktyg, regler och säkerhet.

Fixa en gemensamhetslokal

Att upplåta lokaler i fastigheten som kan användas av de boende ger möjlighet till avfallssnåla fritidssysselsättningar. Det kan handla om allt från möten, middagar och fester till bastu, vävstolar, gym och andra fritidsaktiviteter. Komplettera med attraktiva uterum och odlingslotter.

Så kan du göra i Göteborg

Ett fixotek är en mötesplats där allmänheten kan laga, låna, byta och bygga för att förlänga livet på prylar och material. Fixotek i Hammarkullen, Biskopsgården och Rannebergen i Göteborg drivs av ett kommunalt bostadsbolag och Fixoteket i Majorna av en idéell förening. I handboken för fixotek hittar du erfarenheter och lärdomar av att planera, starta och driva fixotek. Handboken finns på goteborg.se/forebyggavfall.

Skapa bytesmöjligheter i fastigheten

Bytestavla

Sätt upp en anslagstavla där de boende kan annonsera saker som skänkes, säljes eller sökes. Det är ett enkelt sätt att ge möjlighet till återbruk av kläder, prylar och möbler. Anslagstavlan kan vara fysisk eller en flik på er hemsida, mina sidor eller liknande. Tavlan behöver sitta på en väl synlig plats som de boende passerar ofta, till exempel i entrén eller tvättstugan.Även en digital sida behöver vara lätt att hitta och använda. Ge instruktioner för hur tavlan ska användas. För att få igång bytet är det bra att sätta upp en exempelannons.

Byteshylla, byteshörna

Erbjud en plats där de boende kan lämna och hämta fungerande saker. En byteshylla eller byteshörna kan se ut på många olika sätt och anpassas till det utrymme som finns tillgängligt i fastigheten. Det som kräver minst plats är att sätta upp vägghyllor där små saker kan bytas, till exempel husgeråd, leksaker, böcker, mindre möbler och kläder. Om det även finns lite golvyta kan ett markerat område fungera för byte av lite större saker, som möbler och sportartiklar.

Bytesrum

Om ni har ett helt rum kan det delas in för prylar av olika slag, till exempel husgeråd, barnsaker, böcker, sportartiklar, möbler.

Sätt upp regler: vilka saker får lämnas, vilka har tillgång till rummet och vad händer med saker som inte hämtats på länge? En bra grundregel är att sakerna ska vara hela och rena.

För att inte utrymmet ska missbrukas för att göra sig av med avfall, alltså trasiga och oanvändbara saker, är det viktigt att fastighetsägaren eller annan ansvarig har en rutin för att rensa regelbundet och hålla ordning. För att hålla ordning på mindre byteshyllor kan boende engageras. Boende får dock inte ansvara för att transportera bort avfall då det kräver tillstånd.

Bytesevent eller loppmarknad

Byten och försäljning mellan boende kan också ordnas tillfälligt. Ordna exempelvis en loppmarknad, bytesdag eller ett tillfälligt bytesrum under en period. Om vädret tillåter kan det göras utomhus, exempelvis i ett partytält. Bytesevent kan också ordnas i samarbete med till exempel hyresgäster, frivilligorganisationer.

Så kan du göra i Göteborg

Fastighetsägare som skapar ett bytesrum (minimum 2 m²) får en startrabatt på avfallstaxan. Kontakta Kretslopp och vattens kundsamordnare för mer information via kundsamordnare@kretsloppochvatten.goteborg.se

Få tips i foldern Hur du startar och driver ett bytesrum

Så gjorde fastighets-ägarna

Fastighetsägare ordnade uppskattad byteshörna

En mindre, privat fastighetsägare ordnade en byteshörna i miljörummet, med tillhörande bokbyteshylla.

”Byteshyllan är väldigt uppskattad”, säger fastighetsägarens kundvärd. Hyresgästerna berättar att de hittar användbara saker i hyllan hela tiden.

Skyltar informerar om att endast hela och rena prylar för återbruk ska ställas i hörnan. Emellanåt hamnar ändå sådant som är avfall där. Fastighetsskötaren tittar därför till och håller ordning i byteshörnan minst en gång i månaden. Två boende är frivilligt ansvariga för att hålla ordning i bytesbokhyllan.

Tre fastighetsägare satte upp bytestavlor i tvättstugor eller miljörum. Hos den fjärde fastighetsägaren har hyresgästerna en egen bytes/skänkes-grupp på sociala medier.

”Bytestavla nere i mangelrummet är väldigt praktiskt. Både ekonomiskt och för miljön är det ett bra tänk”, säger en hyresgäst.

Nu är det roligare att gå ut med soporna om man samtidigt kan hitta någonting.

Hyresgäst

Så gjorde fastighets-ägarna

Klädbytarveckor i mangelrummet

En privat fastighetsägare med 75 lägenheter fixade ett tillfälligt klädbytes-event i sitt mangelrum under två veckor. Mangelrummet inreddes med en hylla, två klädhängare med galgar, några skohyllor, korgar, en spegel och ett startutbud med kläder. Hyresgästerna informerades om eventet och tydliga regler om hur rummet skulle användas sattes upp. Klädbytarveckorna var obemannade men fastighetsskötaren tittade till rummet några gånger per vecka för att hålla ordning och rensa ut kläder som var slitna. Fastighets-skötaren lade i snitt fem minuter per besök och ansåg inte att det var mycket extrajobb.

En klar majoritet av hyresgästerna uppskattade klädbytareventet, enligt en enkät som genomfördes. De flesta tyckte också att klädbyte skulle bli ett återkommande event. Förvaltaren i området är inne på samma linje: ”Fortsätter gärna, det är ju fantastiskt om vi kan få nöjda hyresgäster och som på köpet känner sig delaktiga”.

Besökarna ombads fylla i en loggbok. Av den framgick att totalt 291 plagg lämnades in och 139 hämtades. Hyresgästerna lämnade i snitt in 15 plagg och hämtade 4–5 under sina 2–3 besök. Kläderna som blev över skänktes till en second handaktör.

Om vi utgår ifrån att de hämtade plaggen ersätter ett liknande nyinköpt plagg minskade eventet klimatpåverkan med 3 500 kg koldioxidekvivalenter.

Startutbudet kan samlas in från hyresgästerna innan bytesveckorna. Bilderna visar mangelrummet före och under byteseventet.

Undvik vägglöss

Vägglöss har ökat de senaste åren. Det tros bero på ökat resande till områden där den är vanlig, eftersom vägglusen kan följa med hem som fripassagerare i bagaget. Vägglöss sprids via kläder, textilier och bohag. Detta betyder inte att återbruk av textilier och tygmöbler behöver undvikas. Uppmana istället de boende att följa följande råd:

» Var vaksam när du tar hem begagnade möbler.

» Förvara aldrig din resväska öppen på golvet när du är ute och reser.

» Ta inte in resväskan direkt när du kommer hem.

» Tvätta kläder i 60 grader.

» Lägg misstänkta föremål i frysen i en vecka.

Fastighetsägaren har ansvar att åtgärda vägglöss så snart som möjligt och ha rutiner för förebyggande och kontroll i sitt egenkontrollprogram.

Samla in till återanvändning

Avtala med second hand-aktör

Upprätta ett separat rum eller märk upp ett område i ett grovsoprum där de boende kan ställa saker som kan återanvändas. Avtala med en second hand-aktör att de hämtar sakerna regelbundet. Bestäm om aktören ska ta allt eller om de får lämna sådant de inte kan sälja.

Skylta tydligt i grovsoprum och återbruksrum så inte saker hamnar fel. Du som fastighetsägare har inte rätt att sortera ut återanvändbara saker ur grovavfallet. Men om de boende lämnat återanvändbara saker i andra utrymmen, till exempel trappuppgångar, har du som fastighetsägare rätt att lämna detta till återanvändning istället för att slänga det.

Tillfällig återbruksinsamling

Saknas permanent utrymme kan du ordna en tillfällig återbruksinsamling i ett utrymme i fastigheten eller till exempel i ett partytält utomhus. Det kan till exempel göras i samband med att ni ställer ut en container för grovavfall. Avtala med second hand-aktör att de hämtar sakerna.

Informera om hämtning hemma

Flertalet second hand-aktörer erbjuder hämtning hemma hos privatpersoner av större mängder möbler, textilier och husgeråd i gott skick. Informera de boende om vart de kan vända sig för att få större partier hämtade innan flytt eller ommöblering och hur långt i förväg de ska höra av sig. Informationen kan exempelvis ske i samband med tillsynen av lägenheten innan hyresgästen ska flytta ut.

Textilboxar på fastigheten

Be en second hand-aktör att ställa ut en insamlingsbehållare för textil på eller i er fastighet.

Skänk övergivna cyklar

Det finns ofta flera aktörer som vill ta emot övergivna cyklar, cykeldelar eller barnvagnar. Gör en rutin för att skänka övergivna cyklar och barnvagnar när ni rensar i cykelrum och vagnsförråd. Hör med din kommun om aktörer.

Så kan du göra i Göteborg

Möbler och elprylar

Farligt avfall-bilen kör runt i Göteborg vår och höst och följs ofta av en lastbil från en second hand-aktör. I den kan boende lämna saker till återanvändning. Läs mer på goteborg.se/farligtavfallbilen.

Kretslopp och vatten erbjuder tjänsten ”hämta hemma” där fastighetsägare eller privatpersoner kan få saker hämtade hemma som sedan sorteras för återanvändning, återvinning och förbränning. Mer information finns på Hämta hemma.

Textil – både helt och trasigt

Kretslopp och vatten samarbetar med tre insamlingsaktörer som erbjuder fastighetsnära textilinsamling. Läs mer om hur ni anmäler er på goteborg.se/textilavfall.

Cyklar – både trasiga och hela

Returhuset på Kretsloppsparken Alelyckan tar emot cyklar. Läs mer på goteborg.se/returhuset.

Cykelköket är en ideell förening som tar emot cyklar. Läs mer på cykelkoket.org.

Chalmers cykeldag ”Re:Cycle” arrangeras på våren och på hösten. De samlar in cyklar hela året. För mer info: recycle@css.chs.chalmers.se.

90-konto

Genom att samarbeta med organisationer med 90-konto får ni en kvalitetsstämpel på att det är en seriös organisation som står under oberoende kontroll av Svensk Insamlingskontroll. Här finns lista på organisationer med 90-konto: insamlingskontroll.se/90konto.

Så gjorde fastighets-ägarna

Second hand-aktör tömmer återbruksrummet

En kommunal fastighetsägare i Göteborg har ett samarbete med en second hand-aktör i ett av sina områden. Fastighetsägaren har avsatt ett utrymme där de boende kan ställa hela och rena grejer för återanvändning. De boende kontaktar bovärden som öppnar utrymmet och när det fyllts upp ringer bovärden till second hand-aktören som tömmer utrymmet. På detta vis hålls grovavfall som ej är återanvändbart isär från återanvändbara saker som kan cirkulera vidare i samhället.

Det blir ett problem när man inte kan vända sig till en återvinningscentral om man inte har bil. Blir bökigt för folk som bor i lägenhet. Önskar därför större insatser för skrymmande gods.

Hyresgäst

Visa hur mycket som slängs

Kommunicera avfallsmängder

Att informera boende om hur mycket avfall de slänger ger motivation att minska avfallet. Tänk på att utforma informationen så att den är enkel att förstå.

Använd alla tillfällen till information

- Anslag i soprum kopplar till själva handlingen att slänga avfall.
- Anslag i entrén, tvättstugan eller på andra ställen där många rör sig.
- På fysiska möten med de boende.
- På hyresavin eller fakturan för att koppla avfallskostnaderna till hyran eller avgiften.
- I digitala kanaler som Mina sidor, webbsida, app och sociala medier.

Tips vid information

Beräkna mängderna i snitt per lägenhet så att informationen blir enklare att ta till sig och jämför med tidigare period. Notera gärna med symboler om avfallet minskar eller ökar.

Informera om avfallskostnader

Till skillnad från villahushåll får inte boende i flerbostadshus en egen avfallsfaktura där de kan se vad det egna avfallet kostar. Ändå påverkar avfallskostnaderna lägenhetshushållet genom hyran eller avgiften. För att motivera hushållen att minska sitt avfall är det därför bra att informera de boende om avfallskostnaderna och att de påverkar hyror och avgifter.

Separera verksamhetsavfallet

Om ni också hyr ut lokaler till verksamheter är det en fördel att låta dem ha egna avfallsabonnemang. Det gör att avfallet inte blandas med lägenhetsavfallet och ni får en rättvisande avfallsstatistik för både lägenheter och verksamheter.

Så kan du göra i Göteborg

Verksamheter som är avfallskunder i Göteborg kan prenumerera på gratis månadsstatistik för restavfall och matavfall från Kretslopp och vatten, Göteborgs Stad. Kontakta kundservice@kretsloppochvatten.goteborg.se och uppge ert kundnummer.

> **Jag tror det är viktigt att synliggöra vad vi slänger. Har själv gjort resan från lägenhet till hus och har då insett vad mycket vi slänger.**
>
> Fastighetsförvaltare

Så gjorde fastighetsägarna

Fastighetsägare informerade om avfallsmängder

Tre fastighetsägare satte upp anslag i trapphuset och/eller miljörum med en mall där fastighetsskötarna fyllde i vikter för restavfall och matavfall i genomsnitt per lägenhet och månad. Fastighetsskötarna noterade också om mängderna minskat eller ökat jämfört med föregående månad. En av fastighetsägarna informerade om kostnaderna för avfallshanteringen i anslutning till vikterna. Fastighetsägarna tyckte det var bra att synliggöra hur mycket som faktiskt slängs per hushåll.

En fastighetsägare genomförde också en kampanj i miljörummet där de under tre veckor informerade om veckovisa mängder för restavfall, matavfall, förpacknings- och tidningsavfall och jämförde med samma veckor föregående år. De boende fick återkoppling på hur det gick i form av glada, neutrala eller ledsna ansikten.

Samtliga tre fastighetsägare satte upp tips på hur de boende kunde minska sina avfallsmängder i anslutning till vikterna. En av dem la ut checklistor i soprummet som de boende kunde ta med sig. Checklistorna innehöll tips för minskning av respektive avfallsfraktion.

Villahushåll i Partille och Varberg fick information om sina avfallsmängder i jämförelse med sina grannars mängder. Hushållen minskade sina avfallsmängder med 7–12 procent (Ek & Söderberg 2021).

I en bostadsrättsförening i Linköping vägs varje lägenhets avfall och lägenhetsinnehavaren får en faktura för hanteringen av sitt eget avfall. Lägenheterna i bostadsrättsföreningen har lägre avfallsvikter än i fastigheter där avfallsavgiften är inbakad i hyran.

Tipsa hur boende kan minska avfallet

Använd ”30 sätt att minska ditt avfall”

Det finns många saker som de boende själva kan göra för att minska avfallsmängderna. Kommunikationsmaterialet *30 sätt att minska ditt avfall* innehåller tips på hur privatpersoner kan leva mer avfallsfritt. Materialet är fritt för vem som helst att ladda ner och sprida.

Inkludera i kommunikation om avfall

Ett bra sätt att informera de boende om avfallsförebyggande är att integrera det i er övriga kommunikation om avfall. Ska du till exempel sätta ut en grovavfallscontainer så är det ett ypperligt tillfälle att även informera om möjligheter att lämna saker till återanvändning i närheten. Om du ändå informerar om sortering av matavfall kan budskapet utökas till att minska matsvinnet. Koppla gärna till olika funktioner i fastigheten eller hemmet, kommunicera till exempel åtgärder om att förebygga textilavfall i tvättstugan och om att skänka till second hand i grovsoprummet.

Använd alla kanaler

Har ni en webbsida, app, sociala medier eller digitalt nyhetsbrev kan de användas för att kommunicera om hur avfallet kan minskas. Skyltar, foldrar och checklistor kan sättas upp och läggas på olika ställen i fastigheten, till exempel i soprummet, vid entrén, i tvättstugan och i gemensamhetslokaler. Skickar ni ut skriftlig information till de boende är det också en kanal för förebyggandeinformation. Ha månadens tips på hyresavin! Den muntliga kommunikationen är oftast överlägsen för att nå fram med ett budskap. Utnyttja tillfällen när ni ändå pratar med de boende, till exempel vid städdagar och reparationer, komplettera gärna med speciella tillfällen och evenemang.

Informera om varför

För att skapa engagemang och förståelse är det bra att koppla information om hur med varför. Använd uppgifter om hur mycket individens klimatpåverkan och kostnader minskar i *30 sätt att minska ditt avfall*. Ett exempel: Drick kranvatten istället för flaskvatten och minska dina kostnader med cirka 740 kronor per år och klimatpåverkan 300 gånger jämfört med flaskvatten.

30 sätt att minska ditt avfall

Materialet finns i en längre version och en kortare folder som kan vikas ut och sättas upp som affisch, till exempel på kylskåpet. Använd materialet i sin helhet eller plocka ut delar. Till exempel:

Avfallssnålt kök:
åtgärd 3, 4, 5, 6, 10, 13, 14, 20, 21, 23

Avfallssnålt badrum:
åtgärd 8, 21, 28, 29

Minska pappersavfallet:
åtgärd 1, 2, 11, 22, 30

Minska elavfallet:
åtgärd 8, 15, 16, 17, 18, 27

Minska grovavfallet:
åtgärd 7, 9, 11, 18, 19, 24, 25, 26

Minska textilavfallet:
åtgärd 7, 24

Minska restavfallet:
åtgärd 2, 10, 11, 19, 20, 30

Läs mer på
goteborg.se/minskadittavfall

Så kan du göra i Göteborg

Fastighetsägare kan anlita Kretslopp och vattens miljöinformatörer för att knacka dörr och prata med de boende om avfallsfrågor. Kostnaden delas mellan er och Kretslopp och vatten.
För mer information besök
goteborg.se/flerbostadshusagare

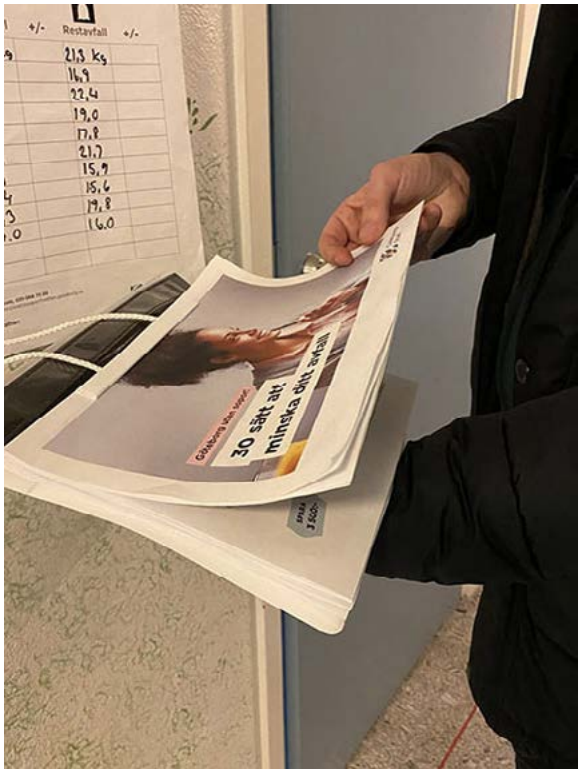

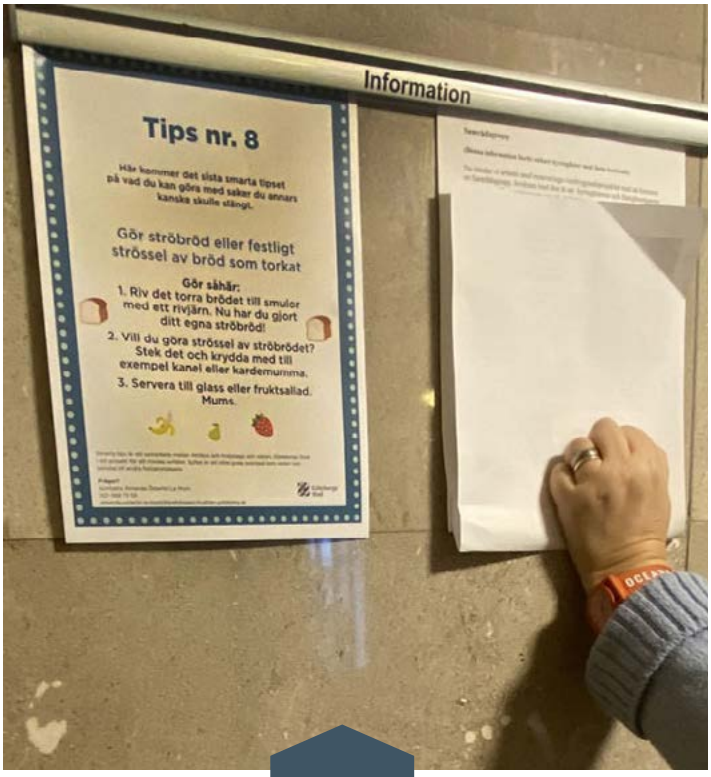

Så gjorde fastighetsägarna

Minska avfallet – tips på flera vis

Samtliga fastighetsägare i pilotprojektet delade ut den korta versionen av informationsmaterialet *30 sätt att minska ditt avfall* i brevlådorna. Dessutom tog flera fastighetsägare ut åtgärder ur den längre versionen och informerade om dessa i samband med praktiska åtgärder som fastighetsägarna utförde.

En fastighetsägare hade temamånader. Ett tema var till exempel hur de boende kan handla mat på ett avfallssnålt sätt, med kommunikation om flergångspåsar för frukt och grönt, tygpåsar och att minska matsvinn. En fastighetsägare använde en receptbok för att minska matsvinn som de tagit fram tidigare. En annan fastighetsägare inspirerades av åtgärderna och utvecklade sex konkreta tips på vad de boende kan göra med saker som ofta slängs, till exempel att göra tvättlappar av en utsliten t-shirt. Tipsen sattes upp veckovis i entrén under sex veckors tid så att de boende kunde få lite inspiration under tiden de väntade på hissen.

> **Dialog med hyresgäster är viktigt – lappar och skyltar är bra ibland, men jag skulle säga att pratar du med en person så är det det bästa.**
>
> Kundvärd

Fler åtgärder som ger resultat

Giveaways som minskar avfallet

Giveaways och gratisprylar riskerar att bli avfall eller hamna i en byrålåda. Vill du som fastighetsägare ändå ge något till de boende, ge då gärna saker som kan ersätta engångsprodukter i hemmet. Tänk på att endast dela ut gratisprylar i samband med att personal träffar de boende. Det ska vara möjligt för de boende att tacka nej, så att prylen inte blir avfall hos en boende som inte ville ha den.

Dialog med mataffärer

För dialog med närliggande livsmedelsaffärer och be dem skapa förutsättningar för mindre avfall från de boende. Till exempel genom att sälja flergångspåsar för frukt och grönt, ta bort engångskassar helt, testa lösviktsmjölk på tapp i flergångsflaska (görs i en del livsmedelsbutiker idag) och annan lösviktsförsäljning.

Dialog med restauranger

Kom överens med närliggande restauranger och kaféer om att de erbjuder take away-mat och -dryck i flergångslåda och flergångsmugg. Det minskar avfallet i era fastigheter. Be att de informerar tydligt om detta på plats. Skyltar finns på goteborg.se/forebyggavfall. Rabatt för kunder som tar med flergångslådor och -muggar ökar användningen. Lagen hindrar inte mat i egen låda. Läs mer här.

Erbjud en välfungerande tvättstuga

Ha en hel, ren och väldimensionerad tvättstuga för att undvika egna tvättmaskiner i lägenheterna. Det minskar elavfallet genom att färre tvättmaskiner behöver tillverkas. Tvättmaskiner för yrkesbruk håller oftast längre och använder energi och vatten på ett effektivare sätt än tvättmaskiner för hushållsbruk. Komplettera gärna med strykstation och symaskin.

Renovera, bygg och riv avfallssnålt

Renoveringsvågen har gjort att många fullt funktionsdugliga kök och badrum bytts ut i förtid. Kan de renoveras på ett mer avfallssnålt sätt genom att byta ut delar, måla och fräscha upp minskar både avfall och klimatpåverkan.

Ställ krav vid ny- och ombyggen. Det som byggs in i huset ska dokumenteras, då blir det lättare att återanvända när det rivs. Materialen ska vara möjliga att separera. Svinn och spill ska minimeras vid byggprocessen och byggavfall sorteras för återanvändning. I rapporten *Upphandlingskrav för cirkulära flöden i bygg- och rivningsprocessen* finns exempel på krav som kan ställas för att minska bygg- och rivningsavfall.

Flergångsprodukter som ersätter engångsprodukter

- Slaskskrapa ersätter hushållspapper
- Flergångspåsar till frukt och grönt ersätter engångspåsar
- Flergångskasse ersätter engångskasse
- Spork ersätter engångsbestick
- Flergångsmugg ersätter engångsmuggar
- Flergångsmatlåda ersätter engångslådor
- Bivaxdukar ersätter engångsfolie och plastpåsar
- Tvättbara disktrasor och tvättlappar ersätter hushållspapper och våtservetter
- Tygservetter ersätter pappersservetter
- Laddbara batterier ersätter engångsbatterier
- Flergångskoppar för värmeljus ersätter engångskoppar
- Flergångskaffefilter ersätter engångsfilter

Så kan du göra i Göteborg

På alla återvinningscentraler i Göteborg kan du lämna in bygg- och rivningsmaterial som kan återanvändas.

På Återbruket på Kretsloppsparken Alelyckan kan du köpa begagnat byggmaterial och inredningsdetaljer. Läs mer: Kretsloppsparken Alelyckan.

Fastighetsägarnas tips för att lyckas

1 Förankra

För att kunna genomföra de förändringar som behövs måste ledningen vara villig att fatta de beslut som krävs, dela ut ansvar och avsätta tid för personal så de kan genomföra åtgärder. Nyckelpersoner är fastighetsskötare, miljövärdar och miljösamordnare.

2 Prata med boende

Dialog med de boende är viktigt för att få in förslag och synpunkter på förebyggande-åtgärder och nå ut med budskapet.

3 Förklara varför

Förklara varför det är viktigt att förebygga avfall och sprid resultat till de boende.

4 Konkret och praktiskt

Använd konkreta tips, enkla budskap och mycket bilder. Skapa praktiska förutsättningar som gör att de boende kan minska avfallet.

5 Anpassa

Anpassa budskap, åtgärder och arbetssätt efter de lokala förutsättningarna i bostadsområdet. Till exempel behövs information på andra språk i vissa områden.

6 Skapa rutiner

Gör det avfallsförebyggande arbetet till daglig rutin även när vikarier tas in och chefer och annan personal byts. Skapa därför skriftliga rutiner och kommunicera dem till de anställda – det sparar tid och resurser.

7 Kom igång!

Att förändra beteenden tar tid. Ha tålamod och arbeta kontinuerligt. Det viktiga är att komma igång. Lycka till!

> **Vi kommer såklart jobba vidare med detta, minska avfall är en viktigt bit. Vi lägger in aktiviteter från projektet i vår verksamhetsplan för att fortsätta arbetet.**
>
> Kundvärd

Checklista: Åtgärder som minskar avfall i flerbostadshus

Minska pappersavfallet

- ◯ Dela ut Reklam nej tack-skyltar
- ◯ Sätt upp Reklam nej tack inför inflytt
- ◯ Informera om att nixa
- ◯ Erbjud e-faktura och autogiro
- ◯ Minska tidningsavfallet
- ◯ Gör det lätt att låna på bibliotek

Underlätta att låna, dela och reparera

- ◯ Låna ut verktyg med mera
- ◯ Upplåt plats för delningstjänst
- ◯ Underlätta lån mellan boende
- ◯ Ordna ett fixarrum
- ◯ Fixa en gemensamhetslokal

Skapa bytesmöjligheter i fastigheten

- ◯ Bytestavla
- ◯ Byteshylla, byteshörna
- ◯ Bytesrum
- ◯ Bytesevent eller loppmarknad

Samla in till återanvändning

- ◯ Avtala med second hand-aktör
- ◯ Tillfällig återbruksinsamling
- ◯ Informera om hämtning hemma
- ◯ Textilbox på fastigheten
- ◯ Skänk övergivna cyklar

Visa hur mycket som slängs

- ◯ Kommunicera avfallsmängder
- ◯ Använd alla tillfällen till information
- ◯ Tips vid information
- ◯ Informera om avfallskostnader
- ◯ Separera verksamhetsavfallet

Tipsa hur boende kan minska avfallet

- ◯ Använd ”30 sätt att minska ditt avfall”
- ◯ Inkludera i kommunikation om avfall
- ◯ Använd alla kanaler
- ◯ Informera om varför

Fler åtgärder som ger resultat

- ◯ Giveaways som minskar avfallet
- ◯ Dialog med mataffärer
- ◯ Dialog med restauranger
- ◯ Erbjud en välfungerande tvättstuga
- ◯ Renovera, bygg och riv avfallssnålt

Källor

Avfall Sverige 2018, Potential för ökad återanvändning – fallstudie återvinningscentraler
Ek Claes, Söderberg Magnus, University of Gothenburg 2021, Norm-based feedback on household waste: Large-scale field experiments in two Swedish municipalities
IVL Svenska Miljöinstitutet 2019, Klimatpåverkan från olika avfallsfraktioner, Nr. B 2356
Naturvårdsverket 2020, Matavfall i Sverige, uppkomst och behandling 2018

Läs mer

goteborg.se/minskadittavfall – Kommunikationsmaterialet *"30 sätt att minska ditt avfall"* från Kretslopp och vatten. Använd materialet sin helhet eller välj ut enskilda åtgärder att kommunicera.
goteborg.se/forebyggavfall – Checklistor och vägledningar om att förebygga avfall på kontor, äldreboenden, förskolor, skolor, storkök, restaurang-er, kaféer, hotell med mera från Kretslopp och vatten.
smartakartan.se – Göteborgs Stads och föreningen Kollaborativ ekonomi Göteborgs karta med delningsinitiativ i Göteborg.
greenhackgbg.se – Göteborgs Stads kanal med tips om hållbara livsstilar.
poseidon.goteborg.se – Poseidons *"Kokbok för snåljåpar"* med recept för mindre matsvinn.
sopor.nu/10-satt-att-minska-ditt-avfall – Avfall Sveriges film med 10 sätt att minska avfallet.
fritidsbanken.se – lånar ut sport- och fritidsprylar.
insamlingskontroll.se/90konto – Svensk Insamlingskontrolls lista över organisationer med 90-konto.

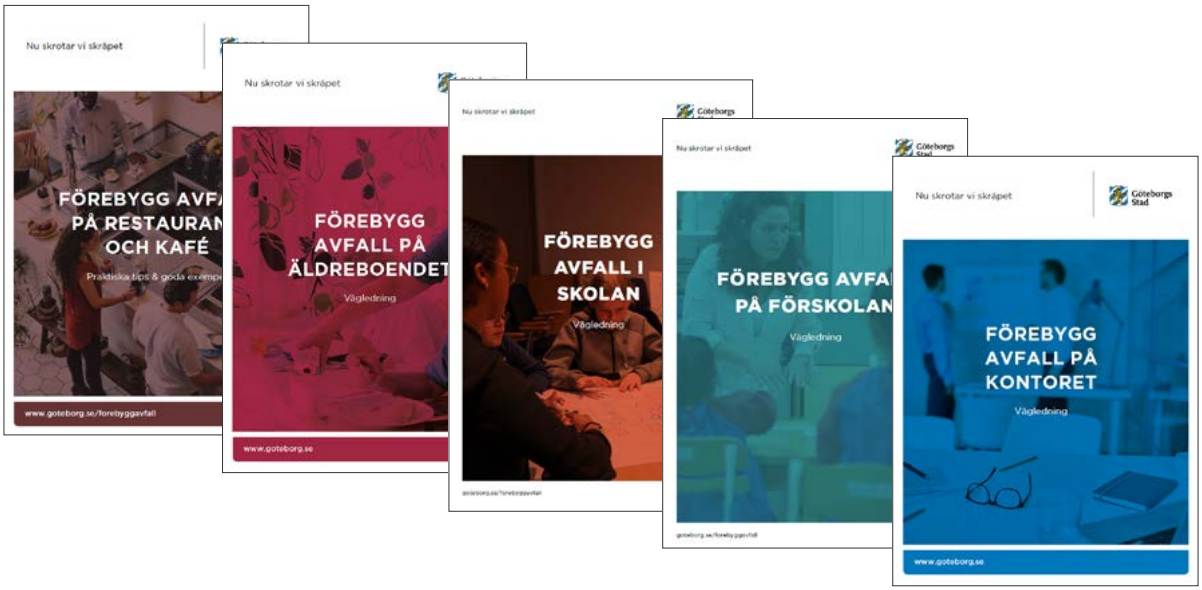

Information och inspiration

Vill du som är fastighetsägare ha inspiration och introduktion för att komma igång med att minska avfallet? Kontakta Kretslopp och vatten: kundservice@kretsloppochvatten.goteborg.se

Göteborgs Stad 210215-001-560 Maj 2021